

Νίκος Καζαντζάκης

είκοσι χρόνια από τό θάνατό του

Όδύσσεια

Ο Νίκος Καζαντζάκης είναι, αυτή τή στιγμή, μάλλον ό πιό γνωστός παγκόσμια νεοέλληνας συγγραφέας. Η φήμη του όφειλεται στό μέγεθος, τή στοχαστικότητα, αλλά και τή συναρπαστικότητα του έργου του. Ο Καζαντζάκης ήταν όχι μόνο άκάματος μά και πολύ γοητευτικός συγγραφέας. Καί μέ τήν τέχνη του απέδειξε πώς όταν υπάρχει ταλέντο λόγου και ουσία ζωής, είναι δυνατό να αναμιγνύονται, να εκλαίκεύονται, να δίνονται ανάκατα άφηγήσεις μέ φιλοσοφικούς στοχασμούς και ψυχικές άναμοχλεύσεις, χωρίς ό λόγος αυτός να γίνεται άνιαρός και άνυπόφορος για τήν άνάγνωση. Μέ λίγα λόγια, να είναι λογοτεχνία.

Ο Νίκος Καζαντζάκης, πού γεννήθηκε στό Ηράκλειο τό 1883 και πέθανε στό Φράμπουργκ τής Γερμανίας τό 1957 άσχολήθηκε, και όχι λίγο, μέ όλα τά είδη του λόγου. Τό συγγραφικό έργο του προκαλεί τό δέος και τό θαυμασμό.

Έγραψε έπιστημονικές μελέτες, μυθιστορήματα, ποίηση, φιλοσοφικά δοκίμια, θεατρικά έργα, ταξιδιωτικά έργα, και πολύ-γλωσσος καθώς ήταν, έκανε πολλές μεταφράσεις.

Τά έργα του, τά μυθιστορήματά του ίδιως, εξακολουθούν να διαβάζονται πάρα πολύ και σήμερα. Ποιός όμως είναι ό λόγος τής τόσης γοητείας πού άσκει ό συγγραφέας αυτός στό πλατύ κοινό; Πρώτα πρώτα, είναι άσφαλώς τό εκφραστικό του ταλέντο. Γρά-

φει ώραία, δυνατά, και συγχρόνως πολύ κατανοητά. Η άπλοποίηση αυτή δυσαρεστεί ίσως τούς πολύ καλλιεργημένους, ένθουσιάζει όμως τούς διψασμένους για μάθηση και ψυχική άγωγή. Στη συνέχεια, είναι αυτές οι ίδιες οι ίδεες του, πού δίνονται κατά τέτοιο κλιμακωτό τρόπο ώστε ό καθένας παίρνει από αυτές ό,τι μπορεί. Ο Καζαντζάκης είναι φανατικός πατριδολάτρης, λατρεύει όχι μονάχα τήν ιδιαίτερη πατρίδα του τήν Κρήτη, στην όποια και τοποθετεί τις ύποθέσεις σχεδόν όλων των λογοτεχνικών έργων του, αλλά παθιάζεται και συγκλονίζεται ψυχικά από τό θέαμα όποιουδήποτε μέρους τής Ελλάδας, καθώς ξέρει να θυθίζεται στην ιστορία, τά άτέλειωτα παθήματα και τις έξάρσεις αυτού του τόπου. Τόν συγκινούν ιδιαίτερα οι νεοέλληνες, πού στό χαρακτήρα, τις συνήθειες και τά πρόσωπά τους διακρίνει τήν άεναη συνέχεια τής φυλής μας. Ο Καζαντζάκης ήταν σοφός άνθρωπος όχι μονάχα από μόρφωση αλλά και από μεγάλη πείρα ζωής. Κατά καιρούς, έπαιρνε τούς δρόμους και γύριζε τήν Ελλάδα πεζοπορώντας. Κι αυτό τό έκανε για να δει από κοντά, να γνωρίσει ανθρώπους και τόπους πάνω στην ζωή και τή συμπεριφορά τους και να τούς άκούσει να μιλούν. Ο Καζαντζάκης, τις ίδεες και τούς στοχασμούς πού παρουσιάζει στό βιβλία του, τις έκανε αυτός ό ίδιος πράξεις στην ζωή του, προσπάθησε να τις έφορμόσει, για να λυτρωθεί από τις άγωνίες του, να βρει τήν πληρότητα και τή γαλήνη. Περιπλανήθηκε άρκετά στό χώρο των ιδεών, αλλά περιπλανήθηκε γνήσια, από βαθύτατη έσωτερική άνάγκη, και τελικά κατέληξε σε ένα δικό του σύστημα, μία νέα σύνθεση μάλλον, πού είναι ένας άνθρωπισμός χωρίς πολλές έλπίδες και βεβαιότητες. Ο Καζαντζάκης έζησε τις τελευταίες δεκαετίες τής ζωής του στό έξωτερικό, στην Γαλλία, κυρίως, στις Άντιμπ, όπου και έγραψε μερικά από τά καλύτερα έργα του.

Αναφέρουμε κάποια από τά πιό άκουστά έργα του: Όδύσσεια, Ταξιδεύοντας, Ο βίος και η πολιτεία του Άλέη Ζορμπά, Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται, Καπετάν Μιχάλης, Ο φτωχούλης του Θεού, Άναφορά στον Γκρέκο, Άσκητική, καθώς και τά θεατρικά του Καποδιστριας, Νικηφόρος Φωκάς, Όδυσείας.

Μετέφρασε, ακόμα, πολλά από τά άριστοουργήματα τής άρχαίας αλλά και τής παγκόσμιας λογοτεχνίας. Φέτος, πού συμπληρώνονται είκοσι χρόνια από τό θάνατό του, θα γίνουν διάφορες εκδηλώσεις για να τιμήσουν τό λογοτέχνη, τόν Νίκο Καζαντζάκη, τό μεγάλο αυτό πνευματικό τέκνο τής Ελλάδας.

Παραθέτουμε ένα άπόσπασμα από τήν Όδύσσεια του Καζαντζάκη και ένα από τή σειρά του Ταξιδεύοντας.

“Ηλια, μέγале άνατολίτη μου, χρυσό σκουφι του νοϋ μου, άρέσει μου στραβά να σε φορώ, πεθύμηση να παίξω, όσο να ζεις, όσο να ζω κι εγώ, για να χαρεί η καρδιά μας. Καλή ναι τούτη η γής, άρέσει μας, σαν τό σγουρό σταφύλι στον μπλάβο άγέρα, Θε μου, κρέμεται, στό δρόλαπα κουιένεται και τήν τσιμπολογούν τά πνέματα και τά πουλιά του άνέμου: άς τήν τσιμπολογήσουμε κι εμείς, να δροσερέψει ό νοϋς μας! Άναμεσός στα δυό μελίγγια μου, στό μέγα πατητήρι, τό τραγανό σταφύλι λαχτατώ κι ό γαϋρος μουστος βράζει, κι όλη γελάει κι άχνίζει η κεφαλή μέσ στην όλόρθη μέρα. Μαίστρες πέταξεν η γής, φτερά, για τό μυαλό κουιήθη κι η μαυρομάτα άνάγκη μέθυσε και τό τραγούδι άρχίζει: Άπάνωθέ μου ό λάβρος ουρανός και κάτωθε η κοιλιά μου σα γλαροπούλα άπά στην θάλασσα κι άφροδροσολογάται: άρμυρα γιόμωσαν τ’ άρθούνια μου, κι άντιχτυπουν στις πλάτες γοργά γοργά τά κύματα και πάν, και πάω κι εγώ μαζί τους. “Ηλια, τρισήλια, πού περνάς ψηλά και χαμηλά άγναντεύεις, ένα σκουφι θαλασσινό θωρώ, του καστροκαταλύτη, άς τό κλοτσιήσουμε να παίξουμε, να δοϋμε ως πού θα πάει! “Χει ό καιρός μαθές γυρισματα, τό ριζικό ‘χει ρόδες, κι ό νοϋς του ανθρώπου κάθεται άψηλά και τις στρουφογυρίζει: άιντε, και κλότσο άς δώσουμε τής γής, να πάει τήν κατρακύλα! “Ηλια, γοργοπαιχινομάτη μου, φρογγό λαγωνικό μου, τήν άγρη πού αγαπώ ξετόπωσε και πάρ’ τήν του κυνήγου, κι ό,τι τήρας στην γής μαντάτευε κι ό,τι γρικάς μολόγα, κι εγώ θα τά περνώ στοϋ σπλάχνου μου τό μυστικό άργαστήρι, κι άγάλια, μέ τό παίξε γέλασε και τό βαθύ κανάκι, πέτρες, νερό, φωτιά και χώματα θα γίνουν όλα πνέμα: κι η λαοποφτέρουγη βαριά ψυχή γλυκά θα ξεκορμίσει και θ’ άνεβεί σα φλόγα γαληνή και θα χαθεί στον ήλιο!

Νίκος Καζαντζάκης